

जाहिरातींचे दर.

सालाहिल पस्यावर चौकशी
करावी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधवास' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्लिश माफ)

किरकोळ अंकास

दोन आणे.

'अर्थ' पत्र प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति । —कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

सहसंपादक—श्री. वा. काळे

वर्ष ११

पुणे, बुधवार तारीख २५ एप्रिल १९४५

अंक १७

श्री—श्री—श्री—श्री—श्री

श्री दी बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट
लिमिटेड, पुणे २. श्री

श्री नवीन शेअर विकण्याकरतां एक्झॅमिनर ऑफ कॅपिटल इश्यूज,
न्यू दिल्ली, ह्यांचेकडे अर्ज केला असून श्री
पत्रव्यवहार चालू आहे.

श्री डिस्टिलरीच्या उभारणीचें काम सुरू आहे. श्री

श्री कंपनीनें ऑर्डिनरी शेअरवर १० टक्के
डिव्हिडंड दिलें आहे. श्री

सी. जी. आगाशे आणि कं.,
मॅनेजिंग एजंट्स.

श्री—श्री—श्री—श्री—श्री

विविध माहिती

सावतखेड यथ बीजारोपण

महाराष्ट्र काग्लानदार संवाचे उपाध्यक्ष व कॅनरा पेपर कं. लि.चे मॅनेजिंग एजंट श्री. सदाशिव कुब्ज भावे ह्यांचे हस्ते, रुरल प्रॉडक्ट्स कं. लि. नें नवीन सरेदी केलेल्या सावतखेड गांवी पाहव्याचे सुमूहूर्तावर बीजारोपण करून कामास प्रारंभ केला. श्री. भावे ह्यांनी सर्व जमीन पाहून एंड्र एस्टेट चांगली असल्याबद्दल समाधान व्यक्त केले. रुरल प्रॉ. कं. लि. चे ते डायरेक्टर झाले असल्याचे समजते.

सहकारी परीक्षा

गव्हर्नमेंट डिप्लोमा इन कोऑपरेशन अँड अकॉउन्सीची वार्षिक परीक्षा ता. ९ ते १२ एप्रिल रोजी पुणे येथे वाहिया कॉलेजच्या इमारतीत घेण्यांत आली. परीक्षेस एकूण ६२ उमेदवार बसले होते.

भारत इ. बँकेच्या भाग विक्रीस परवानगी

भारत इंडस्ट्रिअल बँक लि. हा ऑगस्ट, १९४४ मध्ये ५,९८,०५० रुपयांचे ११,९६१ ऑर्डिनरी भाग विकण्याची परवानगी मिळाली होती. हे शेअर्स त्यांच्या दर्शनी किंमतीस विकण्याचे होते. ह्या परवानगीची मुदत संपल्यानंतर ती मुदत १४ सप्टेंबर, १९४५ पर्यंत आता वाढविण्यांत आली आहे.

खेडा जिल्हा सहकारी परिषद

खेडा जिल्हा सहकारी परिषदेचे पहिले अधिवेशन ता. २४ व २५ मार्च रोजी दि. व. काजी ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली भरले होते. स्वागत समितीचे अध्यक्ष, श्री. इंदुलाल याज्ञिक, ह्यांनी आपल्या भाषणांत सरकार सहकारी संघटनेकडे आत्मीयतेने पहात नाही ह्याबद्दल तक्रार केली. अध्यक्षांनीही सहकारी संस्थे-पेक्षा खासगी व्यापाऱ्यांस कसे प्राधान्य मिळते, हे सोदाहरण सांगितले. व्यापाऱ्यांपेक्षा चांगल्या चाललेल्या सहकारी संस्थांकडेच वाटपाचे काम देण्यांत यावे, अशा अर्थाचा ठराव परिषदेने मान्य केला.

सहकारी शिक्षण केंद्र

सहकारी सात्याचा व सुपरवायझिंग युनियन्सचा नोकरवर्ग ह्यांच्या शिक्षणासाठी पुणे येथे उघडण्यांत आलेले केंद्र ३० सप्टेंबर, १९४५ अखेर चालू राहणार आहे.

विमा चौकशी कमिटी

विमा कंपन्यांच्या व्यवस्थेमध्ये दिसून येणाऱ्या काही अनिष्ट घटने व प्रवृत्ती ह्यांसंबंधी चौकशी करून त्यांस आळा कसा घालावा ह्याविषयी उपाययोजना सुचविण्याकरिता हिंदुस्थान सरकारने सर कावसजी जहांगिर ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिति नेमली आहे. सुपरिटेण्डंट ऑफ इन्शुरन्स, श्री. वैद्यनाथन, हे कमिटीचे संकेटरी आहेत.

दि रत्नाकर बँक लि., कोल्हापूर

वरील बँकेचे वसूल भांडवल ३,०४,२१० रुपये असून तिचे-कडे ८,८१,२५३ रुपयांच्या ठेवी आहेत. पहिल्या वर्षअखेरच तिला २१,४५३ रुपये नफा झाला. बँकेची सांगली येथे प्रथम-पासून शाखा आहे; शाहूपुरी (कोल्हापूर) येथील शाखा चालू मोसमापासून सुरू झाली. बँकेने तरती रकम भरपूर राखूनही नफा चांगला मिळविला आहे. ऑर्डिनरी भागीदारांना २३% कर-माफ डिव्हिडंड डायरेक्टरांनी सुचविले आहे. बँकेची वार्षिक सभा ता. २९ एप्रिल रोजी आहे.

फॉन्टनपेनकरता

कॅमल इंक

सर्व

पसंत करतात.

दांडेकर आणि
कंपनी, मुंबई २८

रुरल प्रॉडक्ट्स कंपनी लिमिटेड

सुगीच्या दिवसांत फळांपासून रस, सरबते, मुरचे
वगैरे आधुनिक पद्धतीने तयार करणारा
महाराष्ट्रातील पहिलाच कारखाना

—धंद्याच्या वाढत्या व्यापासाठी—

मुदतीच्या ठेवी घेणे आहेत

♦ स्वतःच्या धंद्यास लागणारा कच्चा माल स्वतः किमान सार्वात विकून पक्क्या मालाचे उत्पादन हुकुमी व निश्चित करण्यासाठी कंपनीने सुमारे पाऊण लक्ष रुपये किंमतीची ३३० एकर बागाईत जमीन सरेदी केली आहे.

♦ यामुळे कारखान्याच्या यंत्रसामुग्री, तयार माल इत्यादि जंगम मालमत्तेत उत्तम बागाईत जमिनीसारख्या स्थावर मालमत्तेची भर पडली आहे.

♦ कंपनीने केलेल्या या सरेदीमुळे कंपनांचे स्थैर्य व त्यामुळे ठेवीदारांच्या ठेवीची सुरक्षितता अनेक पटींनी वाढली आहे.

ठेवीची मुदत वर्षे ३ ४ ५ ७

द. द. र्शे. व्याजाचा दर ४% ५% ५% ६%

कंपनीच्या भागीदारांना वरील दरापेक्षा अर्धा टक्का व्याज जास्त देण्यांत येणार आहे. (हिंदुस्थान सरकारकडून कंपनीचे उरलेले भांडवल १० सप्टेंबर १९४५ च्या आत विकण्यास नुक-तांच परवानगी आली आहे.)

♦ माहितीपत्रके, ठेवीचे व शेअरचे फॉर्म सार्वजनिक पत्त्यावर मागवावे.

१५२ सदाशिव,
पुणे २.

न. गं. आपटे
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

—तवरा करा—

ज्या तरुणांना सैन्यांत भरती होणेचे असेल त्यांनी
त्वरित येऊन भेटावे अगर पत्रव्यवहार करावा.

भरती कोणत्याही खात्यांत केली जाईल.

पत्ता:—

तुळजाराम मोदी

मोतीचौक, सातारा.

अर्थ

मद्रास प्रांतांतील कॅम्पमर्स सहकारी सोसायट्या

युद्धजन्य परिस्थितीने कॅम्पमर्स सहकारी चढवळीस जोराने चालना दिली आहे आणि सर्वत्र प्रांतांत त्याचे प्रत्यंतर येते. विशेषतः मद्रास प्रांतांत किरकोळ आणि घाटक विक्रीच्या सहकारी स्टोअर्सचे बाबतीत आघाडी मारली आहे. ३० जून, १९४४ अखेरच्या वर्षाचा आढावा घेतला तर स्टोअर्स सोसायट्या नोंदविण्यासाठी ८०० अर्ज आले, त्यापैकी फक्त २५० सोसायट्यांचे अर्ज मंजूर झाले असे आढळते. पूर्वापेक्षा आतां जास्त कडक अटी पुऱ्या करण्याचे बंधन अर्जदारांवर घाटण्यांत येत आहे, ह्याचा हा परिणाम आहे. १९४२-४३ चे मानाने १९४३-४४ साली सहकारी कॅम्पमर्स सोसायट्यांनी ३३ पट व्यवहार केला. ह्या बाबतीत मद्रास प्रांताचे सहकारी सारत्याचे रजिस्ट्रार श्री. सत्यनाथन, आय. सी. एस. ह्यांनी गेल्या वर्षीच्या प्रगतीचा घेतलेला आढावा उद्बोधक आहे.

१९४३-४४ अखेर मद्रास प्रांतांत एकूण ११९१ प्राथमिक रिटेल सहकारी स्टोअर्स होते व त्यांच्या शाखांची संख्या ६९२ इतकी होती. त्या स्टोअर्सच्या सभासदांची संख्या सुमारे ३३ लक्ष भरली. त्यांचे वसूल भांडवल ४४ लक्ष रुपयांच्या घरांत गेले. खेडेगावांतील स्टोअर्स सोसायटीचे भांडवल २,५०० रुपये असावे, मध्यम आकाराच्या गावांतील स्टोअर्सनी ५,००० रुपयांचे भांडवल जमवावे व शहरी स्टोअर्सनी १०,००० रुपयांचे भांडवल पुरे करावे, अशी अपेक्षा घरण्यांत आलेली आहे व ती बहुतेक स्टोअर्स पुरी करू शकतील.

जिल्हा सहकारी बँका व कॅम्पमर्स सहकारी सोसायट्या ह्यांचा मद्रास प्रांतांत एकजीव झाला आहे, ही गोष्ट अत्यंत महत्त्वाची आहे. गेल्या वर्षी सोसायट्यांना खेळत्या भांडवलासाठी वेळोवेळ उभाराव्या लागलेल्या २ कोटि, २६ लक्ष रुपयांपैकी १ कोटि, ५९ लक्ष रुपये सहकारी बँकांनी दिलेले आहेत. वर्ष अखेरचे आकडे पाहिले, तर सोसायट्यांनी ह्या बँकांचे ३० लक्ष रुपये देणे लागले; प्राथमिक स्टोअर्सच्या एकूण १ कोटि, ७ लक्ष रुपयांच्या खेळत्या भांडवलापैकी ४८% भांडवल त्यांचे स्वतःचे आहे. त्यांनी गेल्या वर्षी एकूण ८ कोटि, ७ लक्ष रुपये किंमतीच्या मालाची खरेदी केली, त्यापैकी ३२% (२ कोटि, ५५ लक्ष रुपयांची) खरेदी जिल्हाच्या घाऊक सहकारी स्टोअर्स-मार्फत केली. प्राथमिक स्टोअर्स सभासदांप्रमाणे विगर-सभासदांसहि माल विकतात; त्यांचा ६०% माल विगर सभासदांनाच घेतला, असे आढळून येते. सर्व प्राथमिक स्टोअर्समध्ये मिळून एकूण ६,६०० लोक पगारी काम करीत आहेत. त्यांच्या पगाराची वार्षिक रक्कम १३ लक्ष रुपयांवर आहे. प्राथमिक स्टोअर्स सोसायट्यांपैकी १,०९५ सोसायट्यांनी ठोक नफा दाखविला. त्यांतील ८१५ सोसायट्यांना निवळ नफाहि झाला. ३६९ सोसायट्यांना निवळ तोटा झाला.

गिरणी कामगारांच्या सोईसाठी कॅम्पमर्स स्टोअर्स सोसायट्यांची मद्रास प्रांतांत वाढत्या प्रमाणावर स्थापना होत आहे. ३० जून, १९४४ अखेर असे ६१ स्टोअर्स होते; त्यांचे सभासद ५९,००० झाले आणि त्यांचे वसूल भांडवल ५३ लक्ष रुपयांवर गेले. त्यांनी गेल्या वर्षी १ कोटि, ५ लक्ष रुपयांची विक्री केली. १९४२-४३ चा तत्सम आकडा ५७ लक्ष रुपये होता. ह्या सोसायट्यांस गिरण्यांचे मालक खेळते भांडवल पुरवित असल्याकारणाने, सहकारी बँकांकडून त्यांनी फक्त ७,००० रुपये कर्जाक घेतलेले दिसतात. कामगारांस संतुष्ट ठेवण्याचे दृष्टीने मालक लोक सोसायट्यांना अनेक सवलती देत आहेत.

सरकारी व लोकल बोर्डाचे नोकर, शिक्षक, मोठाल्या कंपन्यांचे नोकर इत्यादींसाठी ६५ स्टोअर्स काम करीत आहेत. त्यांच्या पटावरील सभासदांची संख्या २६,००० भरते. वसूल भांडवलाचा आकडा १ लक्ष, ८१ हजार आहे. गेल्या वर्षी त्यांनी २४ लाखांची विक्री केली.

मद्रास प्रांतांतिल २४ जिल्हासाठी २१ जिल्हा सहकारी होलसेल स्टोअर्स आपल्या घटकांना म्हणजे प्राथमिक स्टोअर्सना घाऊक माल कसोशांच्या किंमतीने पुरविण्याचे कार्य यशस्वी रीतीने करीत आहेत. धान्य वगैरे मिळवून त्याची रेशनिंगच्या योजने-प्रमाणे साठवणहि ते करीत आहेत. १९४३-४४ अखेर त्यांच्या सभासदांची संख्या ६,५२८ भरली. वसूल भांडवल १६३ लक्ष रुपये होते. २१ होलसेल स्टोअर्सपैकी ९ स्टोअर्सचे वसूल भांडवल प्रत्येकी १ लक्ष रुपयांवर आहे. सहकारी बँका ह्या स्टोअर्सना खेळते भांडवल पुरवित आहेत. १९४३-४४ अखेर होलसेल स्टोअर्सचे एकूण खेळते भांडवल १ कोटि, ५६ लक्ष रुपयांवर गेले; त्यापैकी १ कोटि, ३८ लक्ष रुपये सहकारी बँकांनी दिलेले होते. होलसेल स्टोअर्सनी गेल्या वर्षी ५ कोटि, १९ लक्ष रुपयांची विक्री केली, त्यापैकी २ कोटि, ५५ लक्ष रुपयांचा व्यवहार प्राथमिक स्टोअर्स-शी झाला. काही होलसेल स्टोअर्सनी किरकोळ विक्रीसाठीहि डेपो उघडले आहेत. फ्लेक्टरांच्या परवानगीने साजगी डुकानदार व व्यापारी ह्यांस १ कोटि, ९० लक्ष रुपयांचा नियंत्रित माल पुरविण्यांत आला. २१ होलसेल स्टोअर्सपैकी १९ स्टोअर्सनी १९४३-४४ मध्ये निवळ नफा दाखविला.

फक्त धान्य वगैरे खाद्य पदार्थांच्या खरेदी-विक्रीचे कार्य प्राथमिक व होलसेल सोसायट्या करीत नसून नित्योपयोगी इतर मालाचा व्यापारहि त्या करू लागल्या आहेत. कापड, सर्पण, औषधे, स्टेशनरी, वगैरे माल त्यांचेकडे मिळू शकतो. कांहीं प्राथमिक स्टोअर्सनी ८४ हजारांचा भाजीपालाहि विकला. सभासदांच्या सर्व गरजा यशस्वी रीतीने व कसोशांच्या दराने पुरविण्यावर स्टोअर्सचा उत्कर्ष अवलंबून आहे. धान्य वगैरे आवश्यक माल आतां नियंत्रित असल्याकारणाने, त्याची खरेदी-विक्री हाच स्टोअर्सचा आज प्रमुख व्यवसाय असला, तरी सर्व जिनसा मुबळक व स्वस्त मिळू लागल्यावर स्टोअर्सची उपयुक्तता टिकण्यास त्यांचा व्यवहार अधिक व्यापक व उपकारक व्हावयास हवा. युद्धोत्तर काळांत त्यांना ह्या महत्त्वाच्या गोष्टीकडे विशेष लक्ष पुरवावे लागेल. मद्रास प्रांतांत कॅम्पमर्स स्टोअर्सच्या बाबतीत नमुनेदार प्रगति केलेली आहे. तेथील व्यवहाराची माहिती उद्बोधक होईल, ह्यांत संशय नाही.

मुंबई प्रांताची ग्रामोद्धार योजना

रूरल डेव्हलपमेंट बोर्डाची समा

गेल्या आठवड्यांत मुंबई येथे भरलेल्या प्रांतिक ग्रामोद्धार समितीच्या (प्रॉविन्सिअल रूरल डेव्हलपमेंट बोर्ड) सभेचा हा विशेष होता की तीमध्ये गुजराथ व महाराष्ट्र ह्यांमधील देशी संस्थानांच्या निर्मंत्रित प्रतिनिधींनी चर्चेत भाग घेऊन ग्रामसुधारणेच्या मुंबई योजनेशी सहकार करण्याची आपली तयारी दर्शवली. कालवे, पाटबंधारे, विजेचा पुरवठा, जमीन सुधारणा, रस्त्यांचा विस्तार इत्यादि अनेक महत्त्वाच्या बाबतींत मुंबईप्रांत व त्याशी संलग्न असलेली संस्थाने ह्यांचे सहकार्य उभयपक्षी उपयुक्त होण्यासारखे आहे ही गोष्ट सर्वास पटली आहे. सरकारच्या ह्या कल्पनेस मूर्तस्वरूप करे घावे हा प्रश्न असून त्याचा निर्णय विचारविनिमयाने करता येण्यासारखा आहे. परवाच्या सभेत ह्यासंबंधांत काही सूचना करण्यांत आल्या आहेत.

मुंबई सरकारने ह्या प्रांतासाठी ग्रामोद्धारची योजना तयार केली आहे तिच्यासंबंधांत काही प्रगति झाली आहे तिची स्थूल कल्पना ह्या विषयाशी संबंध असलेल्या अधिकाऱ्यांनी सभेस दिली. सरकारचे सहाय्यार, मि. कॉलिन्स, ह्यांनी नवीन रस्त्यांची कामे हाती घेण्यांत येणार आहेत त्यांचेसंबंधांत माहिती दिली. खेडेगावांस जोडणारे आणि जिल्ह्यांचे रस्ते अगोदर हाती घ्यावे असे ठरले असल्याचे त्यांनी सांगितले आणि उपलब्ध व्हावयाच्या पैशास अनुसरून परवडतील अशा प्रकारचे रस्ते काढकसरीने करण्याचा विचार आहे असे ते म्हणाले. मजुरांच्या तुष्टवड्याची अडचण लक्षांत घेता, ज्या खेडेगावांचे लोक ह्या कामी सहाय्य देतील, त्यांचे रस्ते अगोदर तयार करण्याची कल्पना त्यांनी पुढे मांडली. इमारती बांधण्याचा प्रश्नहि असाच विकट होण्याचा संभव असल्याने बांधकामाच्या सामानाच्या स्थानिक पुरवठ्यावरच भिस्त ठेवावी लागेल आणि सोयीच्या खेडेगावांनी इमारतीचे नमुने तयार करणे आवश्यक होईल. ग्रिड पद्धतीने वीज पुरवण्याविषयीच्या योजनांचे बाबत सरकार कोणत्या प्रकारची पूर्वतयारी करित आहे ह्याचीहि कल्पना मि. कॉलिन्स ह्यांनी दिली आणि जंगलांची सध्याची परिस्थिति व ती सुधारण्याची आवश्यकता ह्यांविषयी आपले विचार प्रदर्शित केले.

रूरल डेव्हलपमेंट बोर्डाच्या सभासदांनी ग्रामोद्धारच्या सरकारी योजनांस स्थूल मानाची संपत्ती दिली, पण त्यांच्या निरनिराळ्या अंगांविषयी टीका केली व सूचनाहि सादर केल्या. प्राथमिक शिक्षण सर्कीचे करण्याची आवश्यकता, आरोग्य, पाणी-पुरवठा, औषधोपचार ह्यांविषयीच्या जनतेच्या अपेक्षा सभासदांकडून व्यक्त करण्यांत आल्या. विजेचे उत्पादन पाण्याच्या साठ्यांच्या जोरावर करून ती खेडेगावी विभागांत पुरवण्याचे संबंधांत चाललेल्या प्रयत्नांची माहिती मि. अडवाणी ह्यांनी दिली. अधिक धान्य पिकवण्याच्या प्रयत्नांस मुंबई प्रांतांत किती यश आले आहे, हलक्या धार्याच्या कपाशीचे पीक पुष्कळ कमी होऊन धान्याच्या पिकांचे क्षेत्र कसे वाढले आहे ह्याविषयीचे आकडे रूरल डेव्हलपमेंट बोर्डापुढे मांडण्यांत आले. भुइमुगाच्या पेंडीचे सत पिकांस देण्यांत आले असल्याने त्यांचे उत्पादन प्रमाण वाढत असल्याचे सांगण्यांत आले. कपाशीच्या क्षेत्रांत घट

झाल्यामुळे जनावरांस आवश्यक असलेल्या सरकीचा तुटवडा पडला असल्याची तक्रार करण्यांत आली आणि दुधाच्या उत्पादनाकडे लक्ष पुावण्याच्या महत्त्वावर जोर देण्यांत आला.

शेतकरी कर्ज निवारण कायद्याची अंमलबजावणी प्रांतांत जिल्हानिहाय चालू होणार आहे आणि कर्जदारांच्या फेडीच्या शक्तीस घटून त्यांच्या कर्जांच्या रकमा मर्यादित केल्या जाऊन सावकारांस त्या हमेबंदीने मिळतील. येथे जमीन महाणाच्या सहकारी बँकांच्या मार्फतीने हप्त्यांची फेड केली जाण्याच्या व्यवस्थेची चर्चा रूरल डेव्हलपमेंट बोर्डांत मार्गे झाली होती, आणि त्या बँकांनी विशिष्ट अटींवर सद्दरहु व्यवहार हाती घ्यावा असे मत व्यक्त करण्यांत आले होते. महाण जमिनीच्या किंमतीच्या निम्यापेक्षा अधिक रकम कायद्याप्रमाणे बँकांस देता येत नसल्याने सावकार आपले येणे कर्ज त्या मर्यादितपैत कमी करण्यास तयार असतील तर त्यांस सवई रकम रोकडीने किंवा रोख्यांच्या स्वरूपांत एकदम मिळावी अशा तऱ्हेची तजवीज कायद्याच्या दुष्टीने करण्यांत यावी ह्या आशयाची सूचना रूरल डेव्हलपमेंट बोर्डापुढे मांडण्यांत आली होती आणि थोडी चर्चा होऊन ती मान्य करण्यांत आली. शेवटी, शेतकर्यांकडून धान्य जमवण्याची सरकारची योजना चालू सार्की समाधानकारक झाली असल्याचे सांगण्यांत आले.

दि ओरिअंट कमाॅर्शिअल डेव्हलपमेंट असोसिएशन

वरील नांवाची एक शिक्षण संस्था श्री. डी. आर. राणे, बी. कॉम., जी. डी. ए., आर. ए., (जळगांव येथील डी. आर. राणे आणि कं. ह्या ऑडिटिंग फर्मचे मालक) हे लवकरच नोंदविणार आहेत. पूर्व सानदेश आणि त्याच्या आसपासचा भाग ह्यांत व्यापारी शिक्षणाचा फैलाव करणे, हे त्या संस्थेचे उद्दिष्ट राहिल. अशा तऱ्हेची संस्था तिकडे सध्या अस्तित्वांत नाही. ज्यांना विश्वविद्यालयीन शिक्षण घेणे परवडत नाही, अशांना ह्या असोसिएशनच्या उपकरणांचा फायदा घेता येईल व व्यापारी शिक्षण संपादन करता येईल.

सांगली सहकारी परिषद

सांगली संस्थानची तिसरी सहकारी परिषद गेल्या आठवड्याचे अखेरीस मुंबई प्रांताचे सहकारी रजिस्ट्रार, श्री. चिनमुळगुंद, ह्यांचे अध्यक्षतेखाली भरली होती. श्री. मोकाशी ह्यांचे स्वागतपर भाषण झाल्यावर सांगलीचे राजासाहेब ह्यांनी परिषदेचे उद्घाटन करतांना हिंदुस्थानांत सहकारी संघटनेचे शेतीच्या सुधारणेत विशेष महत्त्व असल्याचे सांगितले. श्री. चिनमुळगुंद ह्यांनी मुंबई प्रांतांत युद्धोत्तर ग्रामसुधारणेची योजना तयार झाली आहे तिच्याकडे लक्ष वेधले.

नव्या सरकारी कर्जाची विक्री

३% १९७०-७५ च्या पहिल्या डेव्हलपमेंट सरकारी रोख्यांची विक्री ठरल्या दिवशी थांबविण्यांत आली, तेव्हा अपेक्षित ४० कोटी रुपयांपेवजी २७ कोटीचे कर्जरोखे संपलेले होते. उरलेल्या १३ कोटी रुपयांचे रोखे नेहमीप्रमाणे रिझर्व्ह बँकेकडे ठराविक किंमतीस विकत मिळतील.

स्फुट विचार

साखरेची टंचाई कां ?

शरीरपोषणास साखर आवश्यक असून हिंदी शाकाहारी मनुष्य सशक्त व निरोगी राहण्याकरिता त्याच्या दररोजच्या आहारांत निदान एक छटाक साखर असावी असे मुंबईचे प्रख्यात आहारशास्त्रज्ञ डॉ. म्हसकर व इतर तज्ज्ञ यांनी मत प्रदर्शित केले आहे. अर्थातच हा झाला आशावाद; वस्तुस्थिति याहून फार निराळी आहे. मुंबईला दर आठवड्याला, मिळणाऱ्या दर माणशी १४ औंस साखरेचा हेवा बहुतेक साऱ्या हिंदुस्थानाला वाटत असावा ! हे साखरेचे दुर्मिश्य कां ? मागणीच्या मानाने पुरवठा प्रत्यक्ष उत्पादनच कमी आहे असे प्रसिद्ध झालेल्या सरकारी व्हाकड्यांवरून दिसते. गेल्या वर्षीचे साखर-उत्पादन १२,२०,००० टन आहे; पैकी १०,६०,००० टनांचा उपयोग गेल्या वर्षी करण्यांत आला. राहिलेली १,६०,००० टन व या वर्षीचे उत्पादन ९,५०,००० टन मिळून ११,१०,००० टन साखर या वर्षीच्या उपयोगाकरिता मिळेल. नागरिकांच्या उपयोगाकरिता साधारणतः १०,५०,००० टन साखर देण्यांत येते. राहिलेली साखर लष्करी व निर्गत-मागणीकरिता आहे. गेल्या तीन वर्षीच्या सरासरीवरून साखर-निर्गत प्रतिवर्षी फक्त १७,००० टन आहे. या वर्षी लष्करी मागणीला २० टक्क्यांनी काट लावण्यांत आला आहे. या वर्षीच्या मागणीच्या मानाने प्रत्यक्ष उत्पादन कमी असून पुरवठा जवळजवळ गेल्या वर्षी इतकाच असल्याने दर माणशी साखरेचे रेशन गेल्या वर्षीपेक्षा या वर्षी किंचित कमी आहे.

तात्कालिक तुटवड्याची कारणे

साखरेची पैदास संयुक्त प्रांत, पंजाब, बिहार, ओरिसा, मद्रास व मुंबई या प्रांतांत होते. मुख्य उत्पादक प्रांतांत कमी पीक आल्याने उत्पादनांत या वर्षी घट आली आहे. शिवाय शेतावर काम करणाऱ्या कामगारांचा तुटवडा, भरपूर स्वतःपाण्याचा वेळेवर पुरवठा होण्याची अडचण, 'अधिक धान्य पिका' या सरकारी मोहिमेने उसाखाली असलेल्या एकूण जमिनींत केलेली घट ही तात्कालिक कारणे आहेत. दर एकरा उत्पन्न व उसांतील साखरेचे प्रमाण हिंदुस्थानांत अतिशय कमी आहे. या बाबत सुधारणा करण्याचे सरकारी व कारखानदारांचे प्रयत्न चालू आहेत. आज हिंदुस्थानांत कापड दुष्काळ पडला असता युद्धोत्तर कापसाची फाजील वाढ होऊ नये व शेतकऱ्यांना मालाची योग्य किंमत मिळावी म्हणून अमेरिकेंत आंतरराष्ट्रीय सभा भरवून कपाशीखाली असलेल्या जमिनीबाबत नियंत्रण करण्याच्या गोष्टीची वाटाघाट चालू आहे; तीच हकीकत हिंदी साखर-पैदाशीबद्दल होण्याचाहि संभव नाही असे नाही. १९३०-३१ मध्ये क्यूबा वगैरे वेस्ट इंडीजकडील साखर फाजील उत्पादन झाल्यामुळे हिंदुस्थानांत अशा स्वस्त दराने विकण्यांत येऊ लागली की त्याकरिता आयात कराच्या प्रतिबंधक भिती उभारणे सरकारला भाग पडेल ! हिंदुस्थान, क्यूबा, अमेरिका, जावा, ब्राझील, फोर्मोसा व ऑस्ट्रेलिया या देशांत उसापासून साखर बनवितात; रशिया, जर्मनी, ऑस्ट्रिया, अमेरिका, इटली, फ्रान्स व ब्रिटन येथे बीटा-पासून साखर बनविण्यांत येते. हिंदुस्थानांतील वाढती लोकसंख्या

व विशेषतः औद्योगिकरणाने शहरांतील वाढती दाटी, रशियांतील उध्वस्त झालेले साखरेचे कारखाने व त्यामुळे इराण, टर्की, इराक वगैरे देशांकडून हिंदी साखरेस येणारी वाढती मागणी ही लक्षांत घेतां हिंदी साखर कारखानदारांपुढे कांहीं वर्षेतरि मागणी पुरी कशी करावयाची हाच प्रश्न राहिल असे वाटते.

प्रांतिक उसाचे पीक आणि गुळ

संबंद हिंदुस्थानांत होणाऱ्या एकूण उसाच्या क्षेत्राच्या साडे तीन टक्के इतक्याच क्षेत्रांत मुंबईप्रांत व त्याच्याशी संबंध असलेली संस्थाने ह्यांमध्ये उसाचे पीक काढण्यांत येते. १९४४-४५ च्या हंगामांत ह्या भागांतली उसाची लागवड खाली दिलेल्या क्षेत्रांत विभागली होती:--

	एकर
ब्रिटिश जिल्हे	१,०७,०००
संस्थाने	५९,०००

१,६६,०००

गेल्या वर्षीच्या मानाने हे उसाचे क्षेत्र एक पंचमांश टक्का कमी पण गेल्या दहा वर्षीच्या सरासरीच्या तुलनेने २७ टक्क्यांनी अधिक होते. गुळास चांगला भाव आल्याने संस्थानांत चालू हंगामामध्ये उसाचे क्षेत्र थोडे वाढले पण "अधिक धान्य पिका" ह्या मोहिमेचा परिणाम होऊन ब्रिटिश मुठुळांत त्यांत थोडी घट झाली. उसाच्या पिकाची स्थिति सामान्यतः चांगली होती. गुळाचे एकूण उत्पादन खाली दिल्याप्रमाणे होईल असा अंदाज आहे.

	टन
ब्रिटिश जिल्हे	३,५२,०००
संस्थाने	१,६९,०००

५,२१,०००

गेल्या वर्षीच्या मानाने हे उत्पादन थोडे कमी आहे पण त्या पूर्वीच्या दहा वर्षीचा सरासरीच्या मानाने ते ५५ टक्क्यांनी अधिक आहे.

इंग्लंडचे औदार्य व हिंदुस्थानाची चंगळ !

"युद्ध जिंकण्याचे कामी ब्रिटिश लोकांनी किती आर्थिक भार सहन केला आहे, ह्याची कित्येक हिंदी लोकांना जाणीवाही नाही. हिंदुस्थानाचे इंग्लंडमध्ये किती येणे साठले आहे, हे अद्याप निश्चितपणे ठरलेले नाही. युद्धसर्वांचा बोजा हिंदुस्थान सरकारने किती उचलावा, हेहि अजून ठरलेले नाही. ब्रिटिश लोकांचे नुकसान झाले तरी आपला फायदा व्हावा, असे कांहीं हिंदी लोक वरूनच चालतात. हिंदुस्थान आणि हिंदी सरकार ह्यांस सटळपणे दिलेल्या सवलतींचा ते विचारच करीत नाहीत. हिंदुस्थानास आपण दाखविलेले औदार्य आपल्या स्वतःच्या ऐपतीबाहेर गेले आहे, अशी वस्तुस्थिति आहे." दि किर्नेन्सिमल टाइम्स ह्या ब्रिटिश पत्राने हिंदी स्टॉक येण्यावर बरील प्रकारे भाष्य आपल्या अगदी ताज्या अंकांत केले आहे. इंग्लंडमधील हिंदी येण्याची रकम कमी करण्यांत यावी, असा त्याचा माघेतार्थ आहे. इंग्लंडचे औदार्य व स्वार्थत्याग ह्यांच्या पायावर हिंदुस्थानाने चैन करू नये, असे त्या पत्राचे म्हणणे आहे, तर युद्धसर्वांची वाटणी हिंदुस्थानास अन्यायाची आहे असे हिंदी पुढारी म्हणत आहेत.

मुंबई प्रांतिक सहकारी बँक लि.

मनमाड उपशाखेचे दि. ब. वडेकर ह्यांचे हस्ते उद्घाटन

मुंबई प्रां. सहकारी बँकेच्या मनमाड उपशाखेचा उद्घाटन समारंभ रविवार, ता. १५ एप्रिल रोजी दुपारी ४ वाजतां दि. ब. आर. व्ही. वडेकर ह्यांच्या हस्ते साजरा झाला. बँकेकरिता शहराचे मध्यवर्तीत मुथा बिन्डिंगचे दगडी इमारतीत दुसऱ्या मजल्यावर जागा मिळाली आहे व त्याच ठिकाणी समारंभाचा कार्यक्रम झाला. अध्यक्षानीं प्रास्ताविक भाषणांत सहकारी व जॉइंट स्टॉक बँक ह्यांतील भेद समजावून सांगून सहकारी बँकेचा उद्देश व कार्य ह्यांची माहिती सांगितली. सी. इन्स्पेक्टर, श्री. चावडा, डॉ. देसाई वगैरेची भाषणे झाल्यावर अध्यक्षांनीं शाखेचे उद्घाटन जाहीर केले. त्यानंतर बऱ्याच व्यापाऱ्यांनीं शाखेत खाती उघडली व कांहींनीं ड्राफ्ट वगैरे घेतले. लासलगाव शाखेचे एजंट श्री. कुळकर्णी ह्यांनीं अध्यक्षांचे व पाहुण्यांचे आभार मानले व मनमाड शाखेचे एजंट श्री. झेंडे ह्यांनीं अध्यक्षांस हारतुरे वगैरे अर्पण केले.

सहकारी सोसायट्यांच्या सेक्रेटरींचा शिक्षण वर्ग

आतां शेतकी सोसायट्या भावनियंत्रित वस्तूंच्या पुरवठ्याचे काम करू लागल्या आहेत. हे काम दक्षतेनें केले जावे व त्या बाबतीत वेळोवेळ करण्यांत आलेल्या नियमांचे उल्लंघन त्यांचे हातून होऊ नये, ह्याकरितां सुपरवायझिंग यूनियन्स सेक्रेटरींच्या शिक्षणाचे वर्ग भरवू लागल्या आहेत. शहादे ता. यूनियननें असा वर्ग २८-३-४५ ते ३१-३-४५ अखेर चालविला, त्यास १२ सेक्रेटरी उपास्थित होते. पुढे ता. यूनियनचा वर्ग २५ व २६ फेब्रुवारी १९४५ व ५, ६ व ७ मार्च १९४५ असे ७ दिवस चालला. दोन्ही वर्गांत उपयुक्त विषयावर भाषणे व चर्चा झाली.

बंगालच्या कायदेमंडळांत सहकार

जनतेमध्ये माळाची वाटणी सुलभ रीतीनें व्हावी ह्याकरितां त्याच्या विक्रीचे कार्य सहकारी मल्टिपर्पज सोसायट्यांवर सोपवण्याचा प्रयत्न प्रांतिक सरकारनें समाधानकारक रीतीनें केला नाही अशी तक्रार बंगालच्या कायदेमंडळांत सभासदांनीं केली. अंदाजपत्रकांत सहकारी खात्यासाठीं नमूद असलेल्या खर्चाच्या रकमेस मंजूरी देण्याच्या प्रश्नाची चर्चा चालू असतां ही टीका करण्यांत आली. सहकारी मंड्यानें खात्याच्या वाटणीचे काम कांहीं सहकारी संस्थांस देण्यांत आले असल्याची माहिती सभागृहास दिली आणि प्रांतिक सरकारनें ह्या बाबीकडे लक्ष आहे असे सांगितले ह्या त्यांच्या उत्तरानंतर बंगालच्या सहकारी खात्यासाठीं कायदेमंडळानें तेरा लक्ष रुपयांच्या खर्चास अनुमति दिली.

नासिक जिल्हा नॉन्-क्रेडिट सोसायट्यांची परिषद

ता. २१/१९४५ रोजी रजिस्ट्रारसाहेबांचे अध्यक्षतेखाली नासिक जिल्हातील सेल-परचेस यूनियन्स व सोसायट्या, विविध कार्यकारी सोसायट्या व डिस्ट्रिब्युशनचे काम करणाऱ्या इतर सोसायट्या यांची सध्याच्या परिस्थितीचा व अडीअडचणींचा विचार करण्यासाठी, सर्व नॉन्-क्रेडिट सोसायट्यांकरितां एक जिल्हा फेडरेशन स्थापणेबद्दल विचार-विनिमय करण्यासाठी व युद्धोत्तर पुनर्घटना यासंबंधी विचार करण्याकरितां परिषद भरली होती. परिषदेचा उद्घाटन समारंभ नासिक जिल्हाधिकार्यांचे हस्ते झाला. परिषदेचे स्वागताध्यक्ष दि. ब. आर. व्ही. वडेकर हे होते.

महाराष्ट्रांत लेखी मॅरिटी देणारे

पहिले व फक्त १ च

गोल्ड मेडॅलिस्ट व मराठी वळणाचे स्पेशॅलिस्ट

पेन्टर वेडेकर, ए. जी.,

बुधवार चौक, पुणे २ (सिटी)

बाहेरगावचीं कामे रेल्वे, मोटार अगर पोस्टाने पाठवू.

जीर्ण व हटवादी हिवतापासाठी
डॉ. बी. सी. रॉय ह्यांच्या कृतीप्रमाणे तयार केलेले

पायरोनिल

प्रथितयश डॉक्टर्स वापरतात.

: सोल डिस्ट्रिब्यूटर्स :

फार्मास्युटिकल अँड जनरल एजन्सीज,

८६६, सदाशिव, पुणे २.

“मागोरा”चा अभिनव व आश्चर्यकारक शोध

ढेकणांच्या उदबच्या

(ABC)

BUG COILS (ABC)

प्रत्येक उदबची रात्रभर जळते व तोंपर्यंत ढेकून आपले ठिकाण सोडून बाहेर येत नाहीत. विशिष्ट धुरामुळे हा चमत्कार होतो. बॉक्समध्ये १२ तांबड्या उदबच्या तांबड्या पॅकिंगमध्ये बॉक्स किं. रु. १८८, ट. स. निराळा.

दि मागोरा केमिकल कं. लि.,
हिरावाग, पुणे २

सांड
हार्टिना

छात्रीय व्यवस्थे, पाप अगम, प्रसंग
कड अगर चमक घालणे, रज्ज्या वाप
वास्तव्य व हारवाची अडचणी वापर वास्त
गुणकारी.

ओ रि जि न ल
ब्रा व्ही ते ला चे
कारखानदार.

द. कृ. सांडू ब्रदर्स, चेंबूर, लिमिटेड.
मॅन्यु. केमिस्ट्री व इन्जिनेरिंग.
चेंबूर, पुणे.

पुणे चीफ एजंट :
मे. श्रीदत्त एजन्सी
१०० रविवार पेठ,
मोती चौक, पुणे २.

क्रोल्हापूर विक्रेते :
मे. भागवत आणि कं.
कांच लाइन

साताग जिल्हा एजंट :
मे. जोशी आणि
मंडळी
भवानी पेठ.

अहमदनगर विक्रेते :
मे. देशमुख आणि कं.
नवी पेठ.

सहकारी वाटपकेंद्रांतील हिशेबपद्धति

अकलूज येथील सभा

भाळशिरस तालुक्यांत सोसायट्यांकडे ८ धान्य वाटप केंद्रे आहेत; ३ अंप्रूव्हड क्लॉथ दुकाने आहेत आणि १० सोसायट्यांकडे साक्षर वाटणीचे काम आहे. ह्या कामाच्या जमासर्चाची आणि हिशेबाची पद्धत यांत एकसूत्रीपणा ठेवणेसाठी व त्यांच्या कामकाजातील अर्ढीअडचणीचा विचार करणेसाठी सर्व वाटणी कामगारांची सभा ता. ३१-३-४५ रोजी अकलूज सोसायटीचे फेअर प्राईस शॉपमध्ये भरली. त्या सभेस सुपरवायझर मि. जी. बाय. अवचट व मि. चांगण, सेल युनियन म्यानेजर यांनी लोकांना कामकाजाची व हिशेबाची पद्धत समजावून सांगितली. त्यावर सर्वांची चर्चा होऊन त्यांच्या खालील अडचणी नमूद करून घेणेत आल्या. (१) सरकारकडून फेअर प्राईस शॉपना आठवडेवार धान्य वाटणीसाठी जो "अ" "ब" फार्म वापरणेस सांगितलेला आहे त्यामध्ये हिशेब नमूद करणे अत्यंत त्रासाचे आहे. कारण धान्य नेणारे लोक हे एकाच दिवशी येत नाहीत. तो फॉर्म प्रचारांत आणणे अशक्य असल्याने त्या फॉर्मांत दुकंती होणेबद्दल युनियनमार्फत व खात्यामार्फत पुढील तजवीजे करणेबद्दल अधिकाऱ्यांना विनंती करावी असे ठरले. (२) व्हिलेज रेशनकार्ड व नमुना नं. ९ च्या याद्या ह्या गाव-कामगारांकडून वेळचेवेळी पुऱ्या होऊन न आल्यामुळे प्रत्येक माणसाला धान्य देताना त्रास होतो व त्यामुळे डवल रेशन जाण्याचा संभव आहे. यासाठी या बाबी वेळचेवेळी योग्य अधिकाऱ्यांकडून पुऱ्या करून देणेबद्दल अधिकाऱ्यांना विनंती करावी असे ठरले. या सभेस मि. जोशी सेक्रेटरी अकलूज, श्री. माने मॅनेजर रूरल फेअर प्राईस शॉप अकलूज व मि. चांगण म्यानेजर सेल युनियन नातेपुर्त यांनी प्रामुख्याने भाग घेतला. मि. अवचट सुपरवायझर यांनी सर्व लोकांना वाटणीचे काम कोणाच्याही भिडेला बळी न पडता व सचोटीने करणेस विनंती केली. यामुळे सहकारी संस्थांचा दर्जा वाढला जाऊन सरकारमध्ये सहकारी चळवळीला प्राधान्य मिळेल असे त्यांनी सांगितले.

बाँबे को. कार्टर्ली

वरील त्रैमासिकाचा मार्च, १९४५ चा अंक प्रसिद्ध झाला आहे. "युरोपमधील दुर्दशावस्थेस गेलेल्या शेतीच्या ऊर्जितावस्थेस सहकारी संघटनेचे सहाय" ह्या विषयावरील इंटर नॅशनल लेबर रिव्ह्यूमधील उपयुक्त माहितीच्या पुनर्मुद्रणाच्या आधारे प्रो. काळे ह्यांनी त्रैमासिकांत इतिहास लेख उद्बोधक आहे. "शेतीच्या उत्पादनांत सहकारी व सरकारी प्रयत्नांचे स्थान" हा श्री. वेकुंठराय मेहता ह्यांनी इंडियन सोसायटी ऑफ अॅग्रिकल्चरल एकाॅनॉमिक्सच्या गेल्या अधिवेशनांत वाचलेला निबंध त्रैमासिकांत उद्घृत करण्यांत आला आहे. मि. नतिर अहमद ह्यांनी आपल्या लेखांत सहकारी दूध पुरवठ्या बाबत सूचना केल्या आहेत. अंकांत नेहमीप्रमाणे इतर उपयुक्त सदरे आणि माहिती ह्यांचा अंतर्भाव केलेला आहे.

मुंबई इलाख्यांतील सहकारी चळवळीच्या केंद्रस्थानी असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बाँबे प्रॉव्हिन्शियल को-ऑपरेटिव्ह बँक, लि.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी-सर विठ्ठलवास ठाकरसी मेमोरिअल बिल्डिंग, ९, बँक हाउस लेन, कोट मुंबई.

टेलिफोन नं. १५४६१ तारेचा पत्ता ' फार्मर बँक '

अधिकृत भांडवल :: रु. १५,००,०००

काढलेले भांडवल :: रु. १३,२५,०००

भरलेले भांडवल :: रु. १३,११,५००

खेळते भांडवल १९४४ जून अखेर ४ कोटी ७३ लक्ष

.....शाखा व उपशाखा.....

१ चारामती (जि. पुणे)	२३ नाशिक (जि. नाशिक)
२ नीरा "	२४ लासलगाव "
३ सातारा (जि. सातारा)	२५ मालेगाव "
४ कऱ्हाड "	२६ नांदगाव "
५ किलोस्करवाडी "	२७ घोटी "
६ कोरेगाव "	२८ सटाणा "
७ इस्लामपूर "	२९ येवले "
८ शिराळे "	३० धुळे (जि. पश्चिम सांगली)
९ तासगाव "	३१ दोंडाईचे "
१० वाई "	३२ नंदुरवार "
११ भिवंडी (जि. ठाणे)	३३ साको "
१२ कल्याण "	३४ शहादे "
१३ पालघर "	३५ शिरूर "
१४ अकलूज (जि. सोलापूर)	३६ शिंदखेडे "
१५ अहमदनगर (अहमदनगर)	३७ तकोदे "
१६ बेलापूर रोड "	३८ दोहद (जि. भद्राच व पंचमहाल)
१७ कोपरगाव "	३९ गोधा "
१८ पाथर्डी "	४० झालोद "
१९ राहुरी "	४१ पनवेल (जि. कुलाबा)
२० शेवगाव "	४२ नाडियाद (जि. सेदा)
२१ वांधोरी "	४३ आनंद "
२२ विरमगाव (जि. अहमदाबाद)	

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेव्हिंग बँक ठेवी स्वीकारल्या जातात आणि इलाख्यांतील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा व्यवहार केला जातो.

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्पन्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अगर शाखा-कचेऱ्यांस लिहा.

व्ही. एल्. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

व्याज-वजा (xd)

व्याज-वजा (xd)

मुंबई शेअर बाजार

(मेसर्स व्ही. एम्. लिमये आणि कं. पुणे ४ यांजकडून)
दिनांक २५-४-४५ ला महाविर जयंतीनिमित्त छुटी

फिनले १-५-४५
इंडि. युना. ३०-५-४५

१९४४ मधील चढतार	दिलेले व्याज + संश्लिष्ट ५ अंतिम	व्याज केव्हा मिळते	कंपनीचे नांव	मूळ रु.	मंगळवार दि. १७/४/४५	बुधवार. १८/४/४५	गुरुवार १९/४/४५	शुक्रवार २०/४/४५	सोमवार २३/४/४५
२३१५; १९१६	१२९-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफेंड्स	३०	२०३२-८	२०५७-८	२०५१-४		२०५०-०
४३५; ३६९	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्हिनेरी	७५	३८३-८	३८९-०	३८६-०		३८५-०
२२०१; १६९५	५०-०-०	मार्च-सप्टें.	बॉम्बे ड्राईंग	२५०	१७९०-०	१८१२-८	१८०५-०		१८०७-८
७६५; ५३३	१६-०-०	मार्च-सप्टें.	कोहिनूर	१००	५१५-८	५१९-०	५१७-०		५१६-०
६५३; ४७५	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००	५४२-८	५४६-८	५४४-०		५४२-०
४९८; ३६१	६-०-०	नोव्हें.-एप्रिल	नागपुर	१००	३७७-०	३७९-०	३७७-०		३७९-०
३७७; २६५	१५-०-०	एप्रिल	फिनले	१००	२९८-८	३०१-८	३०१-०		३००-०
३९४; २८२	९-०-०	ऑक्टो.-एप्रिल	गोकाक	१००	२९७-०	२९९-०	२९८-०		२९८-०
३०५; २१८	४-०-०	जाने.-जुलै	सिल्वेक्स	५०	२५९-८	२६०-८	२६०-०		२५९-०
५-१०-६; ३-६	०-४-०	मार्च	अपोलो	२	३-१२-९	३-१२-६	३-१२-९		३-१२-६
२१-१४; १३-४-६	०-१५-०	मे	इंडि. यु. ऑर्डि.	१०	१४-३-०	१४-७-०	१४-६-०		१४-४-६
४-९; २-७	०-३-०	मे	” डिफेंड्स	१	२-१५-६	३-०-६	३-०-६		२-१५-६
११७०; ६३०	१११-०-०	जुलै	इंदूर माळवा	१००	७३७-८	७३३-१२	७३१-४		७३१-४
२५४; २१६	७-०-०	जानेवारी	अतो, सीमेंट	१००	२३०-०	२३१-४	२२९-०		२२९-०
२५९; २१९	९-०-०	जानेवारी	बेलापूर शुगर	५०	२१४-०	२१५-०	२१५-०		२१२-८
५७५; ३७६	७-८-०	डिसेंबर	बॉम्बे बर्मा	१२५	५१२-६	५०८-१२	५०७-८		५०५-०
९३-१२; ७३	२-०-०	जुलै	न्यू इंडिया अॅं	१५	७७-०	७६-८	७६-४		७६-४
३८; २९-२	१-४-०	जानेवारी	शिंदिया स्टीम	१५	३२-५	३२-७	३२-८		३२-३
८५; ४८	२-०-०	एप्रिल	शिवराजपुर	१०	४८-०	४९-०	५०-०		४९-०
३३; १९	...	...	टाटा केमिकल	१०	२०-०	२०-०	२०-२		२०-२
९०; ६८-१२	३-०-०	सप्टेंबर	टाटा ऑईल	२५	६५-१२	६५-१२	६६-८		६६-८
			३ ३/४ शेरे	१००	१००-१-६	१००-२	१००-२		१००-२-०

रामनवमीनिमित्त छुटी

वर्ग पुस्तकें (ट्रा. बुकें) बद

फिनले ६-४-४५ ते ३०-४-४५
इंडिया युना. २०-४-४५ ते १६-५-४५

दि. २३-४-४५

सोने ७४-१२
चांदी १३१-१४
कपास ४०७-०

३% व्हिक्टरी लोन = रु. ९९-१५-६
३% १९६३-६५ रु. ९८-१४-०
३% १९६६-६८ रु. ९८-१४-०

साठे बिस्किटे :-

ऑरेंज व श्रूसबरी

आतां स्थानिक ग्राहकांस अल्प प्रमाणांत मिळू लागलीं. युद्धसमाप्तीचा काळ जवळ येत जाईल, तस-
तशी परगांवांचे ग्राहकांसहि हळू हळू मिळू शकतील.

—साठे बिस्किट कं., पुणे २

संस्थापक :

कै. नानासाहेब सरपोतदार

पूना गेस्ट हाऊस

टेलिफोन नं. ७७९

डोंगर
याच्या
बालामृतान
अशक्त मुल
सशक्त होतात.

व्ही.पी. बेडेकर
आणि सन्स लि.
मुंबई.
मसाल्याचे
व्यापारी
पुणे एजंट:-
द. ना. हेजीब

नोगीचे
डोंगर
छाप
शुद्ध निलगिरी तेल.

नोगी आणि कं. मुंबई ४